

๒. นับปฏิสันถารคหณปัญหา ๑๗

พระราชชาตรีถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ผู้ใดไม่ปฏิสนธิ ผู้ที่รู้ได้หรือไม่ ว่า 'เรายังไม่ปฏิสนธิ?'"

พระเถระเจ้าทูลตอบว่า "ขอถวายพระพร รู้ได้."

ร. "รู้ได้ด้วยอย่างไร?"

ธ. "สิ่งใดเป็นเหตุเป็นปัจจัยของความถือเอาปฏิสนธิ, เพราะความสิ้นไปแห่งเหตุและปัจจัยนั้นนั่นแหละ เขาจึงรู้ได้ว่า 'เรายังไม่ปฏิสนธิ.'"

ร. "ขอพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจงอุปมาให้ข้าพเจ้าฟัง."

ธ. "เหมือนอย่างว่า ชาวนาเขาไถแล้ว หว่านแล้ว ก็ขนข้าวเปลือกมาไว้ในฉางให้เต็มแล้ว, สมัยอื่นอีก ชาวนานั้นก็ได้ไถและมีได้หว่านอีก บริโภคข้าวเปลือกที่ตนได้ส่งสมไว้อย่างไรนั้นเสียบ้าง จำหน่ายเสียบ้าง น้อมไปตามประสงค์บ้าง, เขาจะรู้ได้หรือไม่ว่า 'ฉางสำหรับเก็บข้าวเปลือกของเราจักไม่เต็มขึ้นได้อีก.'"

ร. "รู้ได้ที พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ธ. "รู้ได้ด้วยอย่างไร?"

ร. "สิ่งใดเป็นเหตุเป็นปัจจัย ซึ่งจะทำฉางสำหรับไว้ข้าวเปลือกให้เต็มขึ้นได้, เพราะความสิ้นไปแห่งเหตุและปัจจัยนั้นนั่นแหละ เขาจึงรู้ได้ว่า 'ฉางสำหรับไว้ข้าวเปลือกของเราจักไม่เต็มขึ้นได้อีก.'"

ธ. "ข้อนั้นฉันใด, สิ่งใดเป็นเหตุเป็นปัจจัยของความถือเอาปฏิสนธิ, เพราะความสิ้นไปแห่งเหตุและปัจจัยนั้นนั่นแหละ เขาจึงรู้ได้ว่า 'เรายังไม่ปฏิสนธิ' ก็ฉันนั้นนั่นแหละ."

ร. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าช่างฉลาดจริง ๆ."